

 TALLINNA ÜLIKOOL
**Akadeemiline
Raamatukogu**

Mis uudist? Rõõmustavat. Uus õppeaasta lisas kunstisõpradele koolide nimistusse veel ühe — Tallinna 4. keskkooli, kes nüüdsest harib noori kirjakunstis. Aga see ei ole mingi uudis, vaid teada. On ju Tallinna 4. keskkool üle vabariigi kirjakunsti poolest ammu tunnustatud. Laste Looming Majas võisid vaatada näha õpetaja-metoodik Ule Kaarnametsa õpilaste töid alles augustis. Varem on neid nähtud õpilaste töid näitustel. Kes selle kooli seinte vahel viibinud (täienduskursused, koolide direktorid jt), küllap imetlenud maja stende ja sisekujundust.

«Pärast direktorite külasõitu meie kooli sain ma palju kunstõpetajate pahameelt tunda. Eks nende koolide juhid andnud pärast koolijuhendust kunstõpetajatele kõva käsu kõik samamoodi teha kui meil. Aga et talvisel kunstõpetajate kirjakunsti nõuda ei saa, polnud koolijuhenduse kerge selgeks teha. Et nood ei tahtvat kooli heaks vaeva näha, on mugavast. Õpetajad hakkasid siis minu harja, et mis sa meie üle raskeks teed,» jutustas Ule Kaarnamets.

Õigust mõlemal poolel. Ega kirjakunsti sedõvrid Tallinna 4. keskkoolis havi käsil sõinud, ammuks veel koolidirektori korraldusel. Asjal ammune eellugu.

Kui Ule Kaarnamets 1972. aastal Tallinna Pedagoogilise Instituudi kaitsetöö, joonistamis- ja joonistamiseriali lõpetas ning koolitööriühikoli Villo Toos juures veel kirjakunsti haridust sai, hakkas just see raskesti omandatav, palju kannatust nõudev kunstiharu eriti meeldima. Küllap märkas ka Villo Toos oma õpilase head kiit ning usinust, ega muidu poleks ta tänaseni pilku peal hoidnud Ule Kaarnametsa õpilaste kirjakunsti töid. Algul õpetas Ule Kaarnamets mõnele õpilasele — neid oli 12–15 — kirja individuaalset, lihtsat huvit. Et asi edenes ja huvi kestis, andis kool ta fakultatiivtunnid. Mita aastat läks niiviisi mööda. Siis märgati ära rohkem, et kirjakunsti on fakultatiivtunnist väljunud ja selle rakenduskuus koolis väga suur. Ilusasti kujundatud näitväljapaneel sunnib esitama, lugema, mõtlema — agiteerib. Kõos tehnilise joonistamisega sai kirjakunsti alustest poliitilisele tööle üleminekuks. 9. klassis alates. Kasvas huviliste hulk. Lisatunde andis veel fakultatiiv ja aluspinnast kasvatatavate laste kooli töötav kunstiklass 1.—8. klassini (see on praegu U. Kaarnametsa kooli). Tänavusest kooliaastast alates olakse õppe-töotismiskombinaadi alustest taas oma kooli valitseta ja juhtida. Sest vahepeal kondirammu kasv on andnud süvavaktsiooni eluloo.

«Kirjakunsti on muu kõrvalt

KUI ON SILMA, KÄTT JA SÜDANT

proovitud Tallinna 24. ja 46. keskkoolis. Rajoonikoolides pole nende taset kätte saadud. Kirjakunsti tuleb väga visalt katte, nõuab püsivust ja kestva harjutumist. Teistel selleks lihtsalt tundet ei jätku,» ütles U. Kaarnamets.

Õpetaja enese koostatud programmi kohaselt alustab 9. klass kõige lihtsamast kirjakunsti — laisule antikvarkirjast, väikesest ja suurtest tähtedest. Eeskujuks on V. Toosil brošüür «Lai-sule kirjad», mis paljudel õpilastel oleksid töövahendiks käte all. V. Toosil kirjakeelil paljudel õpilastel puudub «lühilugu 4. keskkooli, rääkimata tema tagant nõust ja soovist. Need on õpetajale andnud tõhusa loomingu.

Edasi proovib 9. klass pärast alfaabedi läbikirjutamist kirja kompositsiooni lihtsast kujundusest, erinevas paigutuses, mingis rütmis, koos värviga. Seejärel tuleb teha sõna- ja reavahedega, õpitakse lihtsasti lihtsasti, teha väikesed pildid. Sellises süsteemis harjutatakse läbi kõik kirja liigid.

10. klass töötab keeruleid kompositsioonilisesandades, õpitakse joonistada. 11. kl lisab pensile antikva ja kalligraafia. Vajab ulatuslikku õpetust (aadress jm).

Sülvapea puhul tuleb programmi veel kirjakeelest, alustada raamatut trükkikunsti teke, kunstiajalugu antiklist modernismini.

Praktikatundides leiatakse kohti joonistamisega, samuti pinnakompositsiooni ja rütmiharjutuste. Pärast tööd õpetaja salilab, metoodiliselt kirjastatuna mõeldes. Tähtsaks on neid sahtlilis kogunenud.

Ule Kaarnamets võtab kaante vahelt välja mõned valmistatud, mis trükkijuhenduse juba tarvitatavad. Üks neist on lillpärjas tänukirja — Lilleküla kooli iseloomustava kujunduselemendiga. Õpetaja oma esimese lennu õpetajale tekkis tänukirja idee. Direktor Elsa Värte kirjutas, andis ideed poolatja ja U. Kaarnamets sõnustis hea meele, näe — võitis mõtteid kiinni ja nüüd tehakse neid kõigile. 8. klassi õpetajad saavad pisikesed tänukirja, millel kooli embleem — õõkult. Ilusa kujundusega on kunstiklassi tunnistus. Aga kirjakunsti klass tegi lõpetuse täiesti omaalase. Huvitavaid trükkisid on valminud Tallinna 1. keskkooli tellimisel. Nimelt pakkuks ajalooga kooli gooti kirja ja kompositsiooni õppimisel end ise välja. Kooli ajalugu, laul, tänukirjad ahvatavad kujundamisvõimust.

Koridoride seinad kannavad ainult oma kooli firmamärke. Õpilased saavad mingi ülesande, mille lahendusviisi peavad ise leidma. Nii kujundasid õpilased NLKP XXVII kongressi materja-

lde stendi, kusjuures pildid andis Kvalifikatsioonitööstise Instituut, kellega ladus koostöö su-genunud ja kuhu koguni üks lõpetanu kirjakunstinikuna tööle asunud. Järjekindlalt vahetub õpilaste tööd näitus stend. Viimane lend kujundas talvel näaristendi, ise mõtlesid, ise teostasid, nii et õpetajagi imestas. Ovaldis taustaks talvepilt, selle peal valgetes torudes küünid. — Igas koridoris, igas trepiorvas köidab miski pilku — mõni kujundatud värsirida või lihtsal nimekirja.

Väärbi tootimist, et õpilaste valmistatud stendid ja näitajad iseenesest väljas puutumatult ja korras.

Ülennalised konkursid toovad tööse eluvust. Nii oli poliitika ja talispordinäda plakati võitlusega, EOMi emblemi ka-vandi valmistamisega. Lumelina klassi meelele ja sealt saadud esikohale võimaldas ekskursiooni koduvärsis. Minda Valga lähedale õpetaja maakoduses, teel ka-lastati kultuuritähendusi paku. Sõite on U. Kaarnametsal o-lund oma klassidega rohkesti: Moskvasse, Leningradi ja oma vabariigi kunstimuseumidesse. Ühiselt käikse näitustel, arutletakse. «Sirbi ja Vasarav lugemi-ne on kohustuslik. Aktuaalses kunstisündmused ei möödu tähele-panuta. See kuulub kunstihariduse juurde.

Kunstitraditsioonidega kooli töid on jõudnud paljudesse maa-

desse — Soome, Rootsi, Indiasse, Jaapanisse, sotsialismimaades-taakimata. Alles viimastel näitu-selt Soomest saadi 3 diplomit ja 2 medalit. Aga Hyvinkää '87 otah juba uusi töid.

Kui Ule Kaarnamets hakkas meelde tulemata neid lõpetanuid, kes endale kunstnikute käte võidelnud, läks ta raamatupidamine sassi. Oli ERKIs käinud ja sinna üritajaid, TPIs ja TPeds ning tehnikumides kunstilähedastel erialadel õppinud. Ka neid, kes saadud kirjakeelusega leiba teenivad.

«Ega meie kunstnikke kasvata. See pole meie eesmärk. Aga kirjakunsti läheb elus alati välja, iga elukute puhul. Kas või kor-rastada raamatupidamise kausta. Ilusasti kujundatud kaart või au-dasteed teevad kõikidele rõõmu,» ütles U. Kaarnamets. Samas lisas, kuidas ta ise tahaks teha, aga aeg! Oma ideid soovivat õpilastel teostada.

Kui pärsin töövahendite järe-le, arvas U. Kaarnamets, et hädapärane on olemas. Paberit saab ise osta — 25 kop lehti, mis oma kvaliteedidil on parem joonistuse-järgi pakutavast (9 kop). Ilus töö nõuab ka head paberit. Riia suled on kasutatavad, paralleelsulgi on ainult kahel õpilasel, nende enes-te hangitud. Esialgu mahuvad tunnind ühte klassiruumi ära, aga kunstipöetus vajab juba teist ruumi. Onnaks on koolis olnud kunstiaidid direktorid, ka praegu-ne — Evi Veesaar, kellega mõist-ve koostööd laabub.

Entsiasimata maailm ei püsi, võitis direktorid kokku Ule Kaarnametsa visaduse, kannatlikkuse, töökuse...

«Kõige suurem probleem on see, et miski ei tule kergesti. Meie õpilasi ei vali, võtame vastu kooli soovijaid. Ega ei oskaski neile katseid korraldada. Joonis-tamiskoolis on vajalik, aga mitte ainumäär. Juba mõne tunni pä-rast näeb, kuidas üks edeneb teisest kiiremini. Rahutud ja rāpa-kad kirjakeeluse ei sobi, nad tü-dinevad ära, sest väga palju kor-di tuleb uuesti alata, koguni suuri töid müü korda teha. Ma ei kiirusta hindega, ei pane kahte ega kolme. Õpilane teeb niikaua, kui paremini saab. Laps rahuldu kolmeaga kergesti, kui selle välja paned. Aga minu eesmärk on ta-sest hoida ja tõsta. Ainus väljapa- — paremini ümber teha. See kasvab iseseisvust ja vastustun-net. Õpilastega arusaamatus ei teki. Tööd tulevad pahanduse-ta ja tagajärgemise kohale.»

Ule Kaarnametsa metoodika-ruumi seinal on ümmarguse õte-ri kirjutatud O. Saare sõnad: «Inimese silmad vaatavad maail-ma ja süda võtab sealt midagi omaks. Ema silmad vaatavad last ja süda ainult annab.»

Ka õpetaja silmad ja süda.

MAIMO KALMET

MEIST ENDIST

KÜMMET SUVE HILJEM

arvude rägastikut vaid mõned iseloomulikud:

■ Malelaste abiga toimetati tänavu varju alla 153 675,8 tonni heina, sellest Haapsalu piirkonnas 20 427 t (rohkem kui kunagi varem). Rakveres 19 667,4 t, Viljandis 15 584 t.

■ Malevilased rohisid töösse jooksul 11 732,7 ha sõdalajuurvilja.

■ Koristajad kive 88 120 m³, sealhulgas Valgamaal 42 375 m³. s.o. peaaegu poole koogu Eestimaa malevilaste korjatult;

■ Keskmiist teenis iga noor-malevilane 3 rbl 30 kop päevas (rohkem Rakveres, Tallinnas ja Võrumaal), põhirühmade malevilaste keskmine päevatuolu oli 6 rbl 94 kop (rohkem Haapsalus, Saaremaal, Rakveres);

■ Malevalendavesteks linnakoolideks võib lugeda Tallinna 8, 21, 30, ja 43, Tartu 2, Pärnu 4, A. Kesleri nim Kohtla-Järve, Rakve-

re 3, Narva 6, ja Paldiski keskkooli. Viljandimaal on malevalendavesteks esirinnas Nuija ja Mustla keskkooli;

■ Tänavusel juubelisüvel juh-tis maleva põhirühma 732 töötajale, kellest 70,8% olid pedagoogid, 2 ja enam aastat oli komandöristaai 61,5%.

Siinkohal nimetab komandörid neid malevaveterane, kes juba aastaid rühmi või piirkonda juh-tinud: 17 töösüvi sai ümber Viimsi keskkooli õpetajal Rein Sakil, sedapuhku Harjumaal. 15. aasta lõppes Tööpunalipu ordeni kavaleril, Haapsalu piirkonna komandöri Ollar Kallasele. 14. suve oli Jõgeva-maali Tormas Moskva kooliõpetaja Anatoli Kisselev (alus-tas malevalendaja) ja Tallinna 2. keskkooli direktori asetäitja Saimi Treial sama kaua rühma komandöri rollis. 13 aastat on malevat teinud Daugavpilsis õpetajad Jelizaveta ja Pjotr Hohlov, Uhtna õpetaja Jüri Kruus, Andru koolijuhut Mart Kuusmann ja Tallinna koolimeister Rein Uus. Tosin suve on oma õpilastega malevavõimlused olnud Toivo Kalman ja Mari-Anna Puskar Tallinnast, Enna Lond Kalmelult, Tõnis Sakk Kadriinast ja Rein Laanisto, kes viimastel aastatel on juhtinud Rapla piirkonda. Neile kõigile EOM Keskaabi tunnustusõnad.

Räägime komandöride maleva-töö sellest poolest, mis otseselt annab edu kaja. Siin Markus on õige mees oma teisekultuuri väljakuulutamiseks. Sest tema tunneb malevaolu igal tasandil: 2 suve rühma juhtinud, seejärel olnud Põlva ja Võru piirkonna komandöri, EOM Keskaabis sai ümber 5.

tööaasta. Alustas instruktorina, seejärel täitis 2 aastat staabiülema kohustusi ning tänavune suvi oli teine malevakomandöri rollis.

«Ise pole ma malevilane olnud, kuigi pärinen Hiiumaalt, kus kortaagilased alustasid. Tol ajal tegin Kärda koolipoisina kõvasti sporti. Sihikul oli koolinoorte spartakiaad Leningradis, kus osalesin keskmajooksudes. Mäletan, et koonidisekaaslane oli ka Rakvere pois Jüri Kruus, tema oli käija.

10 suve tagasi oli Muhu suvi töesti esimene malevavõimlused. See töö on hoopis midagi muud kui koolis. Meil juhtus tore kollektiiv ja kollektiiv liitmine ning kujundamine ongi komandöri kõige raskem ülesanne. Malevapäevad on väga tihedad: töö ja puhkuse korraldus, pead aega leidma iga lapse jaoks — mõnda ergutama, teist lohtuma. Sõnaga — olema komandöri, brigadir, pedagoog, diplomaat, ema ja isa — kõik ühes isikus. Pärast malevasuve tunnend end mõni päev täiesti tühjana, midagi olulist tundub puudu olevat. See on sama tunne kui õpetajal, kes jaanipäeval on oma klassi lapses suurde elu saanud. Mine te, akki see tunne ongi võluvõim, mis õpetajad suviti taas malevasse kutsub.

Nüüd, aastaid hiljem, kui maleva-töö mitmel tasandil järele proovitud, võin kinnitada, et rühma-komandörist olemas kogu töösuure kordaminek ja edu nii õpilastel (suve meeldivus, mitmekesisus) kui ka piirkonna ja keskaabil ning majandil (töö korraldus, kvaliteet, lepingu täitmine).

hast asemele. Põlva-maile minnes olin omateada ootusku tänavangel, kes tuli põllumehele abi pakkuma. Aga kohe olin kahe jalaga keel argileu — arvasid, et soovitud malevasi. Arvasid, et tuleb palju sekeldusi. Partei rajoonikomitee esimese sekretäri Maia Leoski abiga sai asja liikuma. Tuli otsida komandörid, leida õpilasi ja sõltuskoole. Peale Põlva sain abi Tartust ja Tallinnast. Iga rühm alati ei õnnestugi.

Keskstaabis oleneb töö edukus meeskonnast. Ja kaastöötajatega

Ustav, Krista Jaani t — Simuna 8kl Kooli õpetaja, Uus, Evi Kaarli t — Lähte Keskkooli õpetaja, Vah, Maimo Jüri t — Järvakandi Keskkooli õpetaja, Vaher, Niina Georgi t — Loksa Keskkooli õpetaja, Vallvere, Meida Karl t — Pärnu-Jaaguvi Lastepäevakodu vanemkasvataja, Väre, Ellen Boris t — Rakvere 1. Keskkooli direktori asetäitja võrkeleale, Vassiljeva, Lidia Sergei t — Narva 19. Lastepäevakodu vanemkasvataja, Veering, Lehte Augusti t — Oru 8kl Kooli direktor, Vernik, Virve Jansu t — Tallinna 127. Lastepäevakodu vanemkasvataja, Vilma, Leili Augusti t — ENSV Laste ja Noorte Spordikooli vanemreener-õpetaja, Viljad, Laine Ferdinand t — Otepää Keskkooli klassi- ja koolivälise kasvatustöö organisator, Vilms, Ella Gustavi t — Türi Keskkooli õpetaja, Virumäe, Elfriede Augusti t — Võru Rajooni Haridusosakonna koolinspektor, Vassiljeva, Tatjana Vassili t — Narva 11. Keskkooli õpetaja, Volkova, Angelina Andrei t — Kohtla-Järve Kaugõppekeskkooli õpetaja, Volkova, Antonina Stepani t — Kohtla-Järve Linna Haridusosakonna koolinspektor.

AUTASUSTAMISI

Üheteistkümnenda viisasta-kõõ ülesannete eduka täitmise eest autasustas Eesti NSV Ülemnõukogu Presidium 19. septembril oma aukirjaga järg-misi haridustöötajaid:

MAKAS, Roosa Otto-Volde-mari t. — Porkuni Eriinter-naatkooli õpetaja, Rakvere ra-joon.

NELOVKO, Ninel Aleksei t. — Tallinna 12. Keskkooli õpe-taja.

OKSA, Maire Karli t. — Ees-ti NSV Haridusministeeriumi koolinspektor.

PARISALU, Helga Augusti t. — Põlva 8-klassilise Kooli õpe-taja.

PISSULJOVA, Ludmilla Iva-ni t. — Narva 11. Keskkooli õpetaja.

PSUK, Vladilen Mihhaili p. — L. Koidula nimelise Pärnu 2. Keskkooli sõjandusõpetaja.

PÄRNİK, Eugenia Endel-Ed-mundi t. — Tallinna 34. 8-klassilise Kooli õpetaja.

RHVK, Endel Vassili p. — Vabariikliku Õpetajate Täien-dusinstituudi pedagoogika ka-teedri vanemõpetaja.

ROOSILEHT, Helle-Mai t. — Pärnu-Jaaguvi Keskkooli õpetaja, Pärnu ra-joon.

ROOSNA, Elmar Mihkli p. — A. Jakobsoni nimelise Pärnu 1. Keskkooli direktor.

RÄTSEF, Epp-Anu Eduardi t. — Võru 1. 8-klassilise Kooli õpetaja.

SAJENKO, Inna Ivani t. — Valga 2. Keskkooli direktor.

SELG, Reet Peetri t. — Ees-ti NSV Pedagoogika Teadusi-ku Uurimise Instituudi sekto-rijuhataja.

SOKOLSKAJA, Tamara Ni-kolai t. — Paldiski Keskkooli direktori asetäitja õppe-kasva-tustöö alal, Harju rajoon.

SOSOJEVA, Aleksandra Vas-sili t. — Abja Keskkooli õpe-taja, Viljandi rajoon.

SANK, Aino Johanne t. — Tallinna Spordihariduskooli raamatukogu juhataja, eesti keele ja kirjanduse õpetaja.

TAMVERE, Elve Mihkel-Alfredi t. — Are 8-klassilise Kooli direktor, Pärnu rajoon.

TAREMAA, Vello Julius-Friedrichi p. — Viru-Jaaguvi 8-klassilise Kooli direktor, Rak-vere rajoon.

TROON, Valentina Aleksand-ri t. — Kohtla-Järve Pioneeride Maja koreograafikollektiivi juht.

VARUL, Anelja Ferdinandi t. — I. Grafovi nimelise Narva 10. Keskkooli direktor.

VERESSOVA, Niina Aleksei t. —

t. — 48. Lastepäevakodu vanemkasvataja, Kohtla-Järve VIIRLAI, Helgi Vello t. — Kohtla-Järve 1. Keskkooli direktor.

VINOGRADOVA, Valentina Nikolai t. — Tallinna 53. Keskkooli direktor.

VORONOVA, Maria Sulo t. — Tapa 2. Keskkooli direktori asetäitja õppe-kasvatustöö alal, Rakvere rajoon.

Kauaagee viljaka töö eest märksismi-lenninismi ja NLKP poliitika propageerimisel autasustas Eesti NSV Ülemnõukogu Presidium 23. septembril oma aukirjaga järgmisi parimaid propagandiste:

ANDESSAAR, Olli Alek-sandri t. — Pärnu rajooni Ki-lingi-Nõmme Keskkooli õpe-taja.

BULOGINA, Vena Semjoni t. — Türi Kontrollaparaatide Tehase osakonnajuhataja.

JAANSON, Kaido Karli p. — Tartu Riikliku Ülikooli üldaja-loo kateedri dotsent.

JEROGIN, Igor Ivani p. — tootmiskondide «Eesti Kala-tööstus» laevakapteni esimene abi.

KALVET, Anti Evaldi p. — Eesti Põllumajanduse Akadee-mia Ülenurm õppe-katsema-jandi peadokomist.

KOEL, Veera Fjodori t. — EKP Tallinna Linna Oktoobri Rajoonikomitee osakonnajuha-taja asetäitja.

LEONOV, Boris Mihhaili p. — Eesti Merelaevanduse mootorlaeva «Pärnu» kapten.

LÜKKI, Urmas Roberti p. — Türi Metsakombinaadi metsa peatehnik.

PORGASAAR, Ludmilla Evaldi t. — Rakvere rajooni Simuna 8-klassilise Kooli di-rektor.

PRIBOSLAVSKI, Stanislav Ivani p. — tehase «Baltijets» tehnikjuhataja asetäitja.

TAU, Harri Richardi p. — Haapsalu Rajooni Sidesõlme peainsener.

VIIRMAA, Harri-Theodor Jaani p. — Eesti NSV Ühingu «Teadus» Tallinna Linnaorga-nisatsiooni juhatuses esimehe asetäitja.

VITJUSOVA, Valentina Ni-kolai t. — Tallinna Vineeri- ja Mööblikombinaadi kutseõpetuse meister.

on mul vedanud. Majandusteeni-tuse hoiab tipu-topp korras asja-devaljeja Raivo Lilledets, ko-missarina on omal kohal endine kosmopolistõetaja Jaan Paeveer, staabiteenistust juhib lavalist va-rem Pritmanavil. Igal on oma rida, mida tuncakse põhjalikult. Otsa loomulik, et iga ebakõla puhul sülitatakse just koman-döri pead. Aga nii on juba asja-de kul.

Selle suve kordamineku! Rõõ-mu valmistab see, et lõpuks sai-me niikaugelt, et noortelaagrid said juba varakult vormisgrid kätte. Muidu oli iga aastal sel-lega õiendamis.

Malevasuve õnnestumises võib lugeda sadagi, et suutsime nii suurele töövale — 27 028 õpila-sele leida töökohad majandais ja ettevõtetes. Ja kõige rohkem hea-meelt teeb see, et töölepingud said täidetud ja ületatud! Ma-levilane põllumehele võlgu ei jää-nud.

Edasi! Nagu iga suvel: linna-lapsed (ka maakooliõde omad) ta-havad suveks maale tööle, um-rohi õiimeet järgmiselgi suvel ja loodame jälle heid heina-aas-tat.

Uus suvi ootab malevilast ja komandöri.

Tänavuse, juubelisuve eest aga kõigile EOM Keskaabi sil-rad tänuõnad.»

Kirja pani
ULO TIKK

Pildid: Millest mõitled komandöri? Tõsuvu on mõõdanik. Kokkutulekupalet tüh.

JAAN REBASE foto

Mäe, Maria Johani t — Rakke Keskkooli õpetaja, Mägi, Sirje Karl t — Võru 2. Lastepäevakodu kasvataja, Mägi, Maie Oskari t — Pärnu 4. Keskkooli õpetaja, Nagel, Linda Johanni t — Tallin-na 1. Keskkooli direktori asetäit-ja õppe-kasvatustöö alal, Namm, Tavi Arnoldi t — Elva Keskkooli õpetaja, Niit, Elli Aleksandri t — Antsla Keskkooli õpetaja, Nikitina, Tamara Konstantini t — Pärnu 7. 8kl Kooli õpetaja, Niklus, Aita Joanni t — Sindi Keskkooli õpetaja, Nikolajev, Aleksandr Viktori p — Narva 4. Keskkooli direktor, Mirgi, Maie Aleksandri t — Rak-vere 3. Keskkooli õpetaja, Novikova, Tamara Viktori t — Kehra Keskkooli õpetaja, Nuut, Aina Mihkli t — Kaali 8kl Kooli direktori asetäitja õppe-kasvatustöö alal, Nõmm, Luule Uno t — Mustvee 1. Keskkooli klassi- ja koolivälise kasvatustöö organisator, Nõmm, Maie Johanne t — M. Härma nim Tartu 2. Keskkoo-li õpetaja, Nõu, Helju Jaani t — Jõgeva 2. Keskkooli õpetaja, Nõrka, Leili Marini t — Viljandi 3. 8kl Kooli õpetaja, Oja, Ella Aleksandri t — Kohtla-Järve 1. Keskkooli õpetaja, Oja, Galina Grigori t — Narva 7. Keskkooli direktori asetäitja õpe-kasvatustöö alal.

Ojavee, Inge Antsu t — Põlva 8kl Kooli õpetaja, Olev, Heldi Karl t — Jõgeva 1. Keskkooli õpetaja, Olševski, Kaja-Mildred Antoni — Viiratsi Lastekodu kasvataja, Oru, Aina Antsu t — Kohtla-Jär-ve 1. Keskkooli direktori asetäit-ja õppe-kasvatustöö alal, Paalberg, Maie Helmeri t — Koh-la-Järve Kaugõppekeskkooli õpe-taja, Põldsaar, Ilme Augusti t — Saus-ti 8kl Kooli õpetaja, Randmäe, Heljo Leander-Andre-ase t — Tallinna 1. Eriinternat-kooli õpetaja, Rannast, Krista Eino t — Lauka 8kl Kooli direktori asetäitja õpe-kasvatustöö alal, Raudsik, Luige Friedrichi t — El-ja Keskkooli õpetaja, Rebane, Hedvi Arnoldi t — Põl-va Keskkooli õpetaja, Rees, Mati Augusti p — Pärnu 5. 8kl Kooli õpetaja, Refes, Irma Emmanueli t — Tal-jeva Keskkooli direktori ase-täitja võrkeleale, Remmelkool, Eha-Lehti Alberti t — Kärdla Keskkooli õpetaja, Rennebaum, Leili Johanne t — Fr. Tuglase nim Aha Keskkooli di-rektori asetäitja õppe-kasvatustöö alal, Repnau, Ester Karl t — Tallinna 43. Keskkooli õpetaja, Rimmel, Arvi Jaani p — Pärnure Eriinternat-kooli õpetaja, Rjazanovskaja, Anna Gustavi t — Kehra Keskkooli direktori asetäit-ja õppe-kasvatustöö alal, Romaševski, Rita Teodori t —

A. Kesleri nim Kohtla-Järve Keskkooli õpetaja, Proosa, Niina Paveli t — Rakvere 2. Keskkooli õpetaja, Pruul, Raimu Herberti p — Hää-demeeste Keskkooli õpetaja, Paskviti, Tatjana Dimitri t — Pär-nu 2. Abikooli õpetaja, Puttina, Valentina Aleksandri t — Tallinna 15. Õhtukeskkooli õpe-taja, Põldsaar, Ilme Augusti t — Saus-ti 8kl Kooli õpetaja, Randmäe, Heljo Leander-Andre-ase t — Tallinna 1. Eriinternat-kooli õpetaja, Rannast, Krista Eino t — Lauka 8kl Kooli direktori asetäitja õpe-kasvatustöö alal, Raudsik, Luige Friedrichi t — El-ja Keskkooli õpetaja, Rebane, Hedvi Arnoldi t — Põl-va Keskkooli õpetaja, Rees, Mati Augusti p — Pärnu 5. 8kl Kooli õpetaja, Refes, Irma Emmanueli t — Tal-jeva Keskkooli direktori ase-täitja võrkeleale, Remmelkool, Eha-Lehti Alberti t — Kärdla Keskkooli õpetaja, Rennebaum, Leili Johanne t — Fr. Tuglase nim Aha Keskkooli di-rektori asetäitja õppe-kasvatustöö alal, Repnau, Ester Karl t — Tallinna 43. Keskkooli õpetaja, Rimmel, Arvi Jaani p — Pärnure Eriinternat-kooli õpetaja, Rjazanovskaja, Anna Gustavi t — Kehra Keskkooli direktori asetäit-ja õppe-kasvatustöö alal, Romaševski, Rita Teodori t —

Kohtla-Järve 16. Keskkooli õpe-taja, Rovenskikh, Anna Ignati t — Tal-linna 15. Keskkooli õpetaja, Rull, Linda Marini t — Abja Keskkooli õpetaja, Ruusamäe, Siina Vassili t — Fr. R. Kreutzvaldi nim Võru 1. Keskkooli õpetaja, Rõõmussaar, Siija Elmar t — V. Võrgu nim Tallinna 3. Keskkooli õpetaja, Saaremets, Niina Rease t — J. Kunderi nim Tallinna 32. Keskkooli direktori asetäitja õppe-kasvatustöö alal, Saarepuu, Elve Oskari t — lisa-ku Keskkooli õpetaja, Saklas, Maie Ferdinandi t — Tal-linna 160. Lastepäevakodu juha-taja, Saul, Sirje Voldemari t — Sonda 8kl Kooli õpetaja, Semjonova, Svevlana Fjodori t — S. P. Koroljovi nim Tallinna 14. Keskkooli õpetaja, Sepp, Krista Jaani t — Rakvere 3. Keskkooli õpetaja, Silmsoo, Tõnu Richardi p — Suu-re-Jaani Keskkooli õpetaja, Sillamäe, Lehte Augusti t — Fr. Tuglase nim Aha Keskkooli di-rektori

1. Missugune on õpetaja, noore põlvkonna vaimse suunaosa noorte rahu vaimu kasvatamisel?
2. Rääkige, palun, enda (kooli, kollektiivi, ametiühingu) tegevusest rahuaastal.

Nende küsimustega pöördus «Ühiselaskaja Gazeta» toimetust rahvusvahelisel rahuaastal õpetajate, kirjanike, kultuuri- ja kunstitegelaste poole.

Alljärgnevalt osaleb selles jututajamises Los Angelese (USA) õpetaja JERRY RUBIN.

Kuid enne, kui talle sõna anda, kõneleme rahumarsist, millele üks juhte ta on.

Käesoleva aasta märtsis asusid sõjavastase liikumise seitsesada aktivisti esotsas Jerry Rubiniga pikale teele Los Angelesest siirdusid nad Ühendriikide linnadesse kandmaks laialdase üldsusele rahumarsis põhiideed — viivatu-matult lõpetada võidurelvastumine, eriti tuumarelvade oas.

Praegu on sellest matkast osavõtjatel seljataga kaugtule üle nelja poole tuhande kilomeetri. Septembris keskel jõudis rahumars Ohio osarigi Clevelandi linnas. USA ühe tähtsama finants- tööstus- ja kultuurikeskuse elaniku ter-vitavas vaimustatult oma sõ-javastase liikumise mõttekaas-lasi. Viieaastase Adam Robert-soni käes oli väike plakat, mil-le ta oli joonistanud koos oma sõpradega. Oskamatu käega ja kirjavigadega oli sinna kirju-tud: «Tere tulemast Cleve-landi. Me otsasime teid kaua. Ka meie tahame rahu.» Need sõnad liigutasid rahumarsist ja Ohio osarigi tuumasõjavastase liikumise aktiviste mitmetu-handelisel manifestatsiooni osavõtjaid, kes protesteerisid järjekordse tuumaplahvatuse vastu Nevada osariigis.

Üldrahvusliku koalitsiooni «Tuumarelvade kiinniklütuta-mise eest» sajad liikmed ja ra-humarsist osavõtjad, käes pla-katid «Miks venelased katkes-tasid tuumakatsetused, aga meie mitte?», jagasid laiali lendlehti, milles avaldati nõr-dimust USA administratsiooni korraldatud maa-aluse tuu-maplahvatuse üle.

Selleks ajaks olid demonst-rantide kolonniga, mis ulatus

ÕPETAJAS-KOND JA RAHVUS-VAHELINE RAHUAASTA

ligemale nelja kilomeetri pik-kusele, liitunud üha uued in-mesterühmad transparentide-ga «Õpetaja tuumamoraato-riumi eest», «Arstid tuumarel-va vastu», «Teraselalajad üt-levad: «Ei — tähesõdadele», «Usutegelased desarmeerimis-eest».

Nüüd aga intervjuu rahu-marsis ühe organiseerijaga. Õpetaja Jerry Rubin räägib: «Reagani administratsioon sooritas järjekordse kuritege-liku aktsiooni — Nevada osari-i poliigooni pandi toime sa-lajane tuumaplahvatuse ja on lõpetatud ettevalmistused selle tarvis. Valge Maja astus selle nõrdimapaneva sammü ajal, mil Nõukogude Liit ei ole ju-ba rohkem kui aasta korralda-nud mitte mingeid tuumaplah-vatusi ja mil valdav enamus ameeri-kal asunud toetama Nõukogude Liidu väljakuulu-tatud ühepoolset moraatoriumi. Presidendi tuleks sagedamini tutvuda avaliku arvamusse kü-sitlustega, et lõpuks aidada meeleolu maal, mida ta juhib. Neist ühe andmeid on üle 60 protsendi ameeri-kalasi tuuma-katsetuste kohese lõpetamise poolt.

Ma ei ole poliitik ega kom-munist, olen lihtne õpetaja, kes unistab rahutaevast oma õpilastele, nende tulevikuks. Kuid, nagu näitab sündmused kul-gi, ei huvita just administ-

ratsiooni sirguva põlvkonna ohutu tulevik. Ilusaid sõnu ja lubadusi on kõlanud juba piisavalt. Nüüd on vaja reaali-seid tegusid. Administratsiooni ettevõtmised näitavad aga hoopis vastupidist. Just see valmistab muret nii mulle kui ka ameerika ja maailma üld-suse eri kihtidele. Et seda kas-vavat rahutust hajutada, peab administratsioon lõpetama kõik katsetused. Niisugune on mõis-tuse nõue, miljonite ameerik-laste nõue... Sellepärast hää-letan moraatoriumi poolt ja ütlen otsustava ei «tähesõda-dele», mille pärast lõhkab Pentagon Nevadas ühe tuuma-seadme teise järel».

Koalitsiooni «Tuumarelvade kiinniklütutamise eest» Cle-velandi osakonna ja rahumar-sis osalejate ühine tuumasõja-vastane aktsioon näitas, et üha rohkem ameerikalasi mõtleb sõja ja rahu probleemide üle. Ka Ohio osarigi kuberner Dick Selest ütles manifestat-siooni lõpumiitlingul, et olu-kord maailmas muutub üha tundu-niga, iga päevaga üha oht-likumaks tuumavõidurelvastu-mise pärast. Seni, kuni pole veel hilja, tuleb sellele mee-le-tusele lõpp teha. Reagani ad-ministratsioon on kohustatud kuulda võtma ameerika rahva häält ja lõpetama tuumakat-setused. Dick Selest kutsus üles loobuma «strateegilisest kaitseinsitativist», mis õnes-tab rahu ja USA rahvuslikku juuleolekut.

Enne manifestatsiooni al-gust tõusid õhku kümnend mustad, aatomisumma sümboliseerivad õhupallid. Otsku-li seda episoodi kommenteeris-des Jerry Rubin, et iga aus Ameerika õpetaja peab oma õpilaste huvides, planeedi kõi-gi laste huvides aktiivselt te-gutsema rahu kaitseks. Tema moraalne kohus on teha kõi-gest sõltuv selleks, et praeg-used ja tulevased põlvkonnad hoida eemal tuumatulekahjust.

Clevelandis, mis asub maali-lise Erie' järve kaldal, istutas Jerry Rubin koos selle linna teiste õpetajate ja õpilastega, koos oma sõpradega Californiast ja Ohioist rahupuu. Rahu-mars jätkub. Jätkub ka rahu-tund, mida julgelt ja mehiselt annab Ameerikas õpetaja Jer-ry Rubin.

ENE ÜLEOJA ja tema õpilased

Segakoori «Noorus» kontser-tidel viibinud moskvalased ja pealinna külalised aplodeerisid peaaegu igale esinemisnumb-rile ja skandeerisid «Braavo». See oli koorikunst austajatele rõõmustav kokkusaamine kõr-getasemelise kollektiiviga NSV Liidu Rahvamajandusnõu-tusel, kus leidis aset kõikide liidu-vabariikide kutseliste ühis-tuuri õpilaste parimate taid-luskollektiivide ülevaatus. II üliõpilase rahvakunstimfesti-vali üritusi, mis pühendus Suure Oktoobri 70. aastapä-va.

J. Kreuksi nim Kultuuripa-lee segakoor «Noorus» sai au osaliseks esindada ülevaatusel oma vabariiki. Koori juhib võimekas pedagoog ja tark kasvataja, Eesti NSV teeneline kunstitegelane Ene Üleoja. Juba 10 aastat on ta koori di-riгент. Selle aja vältel on

«Noorus» saavutanud popu-laarsuse, on propageerinud koorilaulu noorte hulgas. Tä-nu Ene Üleojale on koori te-guvusloos palju tähelepanu-väärseid sündmusi: külalisesi-nemisi, konkurssi, sõit noorte-kooride festivalile Jugoslaa-viasse, kust toodi koju esikoht, osavõtt Mart Saare 100. sünni-aastapäeva pühendatud festi-valist («sealt kuldmedal») ja Moskvas äsaselt ülevaatusel NSV Liidu Rahvamajandus-nõutuse diplom.

Koor paistis silma huvitava programmiga. Oli laule Leni-nist, kodumaast, nõukogude noortest, oli maailmaklassikat. Kontserdi finaalsiks kujunes V. Tormise süit «Viis eesti rahvatantsu segakoorile», mille esitusese eriti ilmnese lauljate ja dirigentide — Ene Üleoja, Maie Klivita, Merike Toro — meisterlikkus.

«Lauljaid pole vaja koori kutsuda, neid peab ise enese-le kasvatama», ütles Tallinna Riikliku Konservatooriumi koorijuhitumise kateedri õppe-jõud, andekas pedagoog Ene Üleoja, kes on toonud kuula-jatani kauni koorimuusika.

VALENTIN BELJAKOV, Ülevenemaalise Teatriühingu liige, režissöör

KASVATUSMÕJUTAMINE KOOLITUNNIS

Imselet on igaüks meist kogenud vastuolu kooli-tunnis kuuldu-räägitu ja tegeliku elu vahel. Mulle meenub iseenestest tühine seik, mis juhtus juba mõned aastad ta-gasi. Olin just rääkimis kuulanud algklasside emakeele-tunde, kus tunnist tundi nn kasvatustunni vesteldi. Liht-sate didaktiliste lugemispala-de põhjal kujuneb see ena-masti ikka otseõnno moraali-lugemiseks. Pärast tunde läk-sin kinno, päevasele seansile. Filmi vaatamist segas poiste larmamine, naer ja otse rõ-vetsemine. Kui saal jälle val-geks läks, tundsin kisajates ära neidsamad poisid, kellele äsja lõppenud tunnis lihtsa-meelset juttu oli räägitud. Vastuolu koolitua ja tegeliku elu vahel oli sel hetkel tera-valt tajutav. Ometi on vähe-masti algklasside tundides ot-seõnno moraallugemist väga palju. Miks see tulutu on? Sellepärast, et moraali õpeta-mine, õpilaste kasvatusmõju-tamine käib põhimõtteliselt teistmoodi kui teadmiste and-mine, st õpetamine. Lubatagu mul siinkohal teha lühike põi-ge teooriasse.

Õpetamine ja kasvatamine ei ole samastatavad. Kui õpe-tamine on teadmiste andmine, oskuste ja vilumuste kujunda-mine, siis kasvatamine on väärtuste edasta-mine, suhtumise kujunda-mine. Teadmine kui nähtuse kirjeldus on oma ole-muselt üheselt mõistetav, kindlapiiriline, sõltumatu konkreetsetest inimirühmadest või üksikindiviididest. Väärtu-sed seevast on mitmeti mõistetavad, neil puudub kindlapiirilisus, nende vastu-võtmine ja neist arusaamine sõltub konkreetsete inimeste kogemustest, kollektiivis keh-tivatest normidest jms. Ei ole siis imestada, et ühte ja sama tegevust võib kirjeldada vast-andlike kõlbumusmõistetega. Näiteks etteütlamine tunnis on õpilase jaoks kaaslase abista-mine, õpetaja jaoks aga tema petmine; abivõimul õpetaja suhtes võib kaaslase jaoks olla pugemine; spikerdamine võib õpilase jaoks olla osavu-se näitamine, õpetaja jaoks aga otsene petmine jne. Ka teistpidiselt näitavad võib tuua — üks ja sama kõlbu-mus mõnendab erinevates te-guvustes täiesti erineva sisu. Näiteks julgus raskest olukor-ras isendade kindlaks jääda ja julgus otsuse vahel laeverdis eluga riskida. Seega siis on õpetamise ja kasvatamise üks olulisel erinevus edastatav info

rauselt kõveriti. Peaks loomulik olema, et tunni spetsiaalne kasvatus-suunitlus kasvab välja(lähtub) tunni teemast, mida parasjagu programmkohaselt käsitletak-se. Seda on võimalik mitmeti teha. Kas panite tähele, mida kirjutati Leningradis kirjan-dusõpetajast J. Iljinist («Nõu-kogude Õpetaja» nr 29, 30)? Tal on oma kirjanikklassikud, kellega tund minna, tema aga vaatav avatud pilguga enda

siduda tunni teema sellega, mis parasjagu lastele oluline. Kasvatustunni saab lapsi mõjutada ka faktidega, tead-mistega, mis neid vapustavad, mida nad saavad seostada omaenda elu ja isikuga — st mida nad emotsionaalselt läbi elavad. Ma toon näite jälle algklassitunnist, kus käsitleti tulekahju. Ikka ja jälle on neis tundides lapsi manistatud tikkuude mitte mängima (sellekohased laused

õpetamise ja kasvatamise olulised erinevused esitavad nõuded ka õpetajale informatsiooni esitussuhtes. Kui teadmisi võib edastada otseõnno valmiskujul või järk-järgult nähtuse piire avades, siis väärtusi tuleb edastada nii, et õpilane saaks edasi mõelda, et probleemsituatsio-nides oleks võimalik õpilase hinnanguline tegevus. Just sellepärast ongi otseõnno mo-raallugemine juba ees mää-ratud läbikukkumisele.

Missuguseid võimalusi pa-lub koolitund õpilaste kasva-tuslikuks mõjutamiseks? Reeg-l peaks olema selline, et kunstlikult ei maksa kasvatustunni ühelegi tunni juurde pooldada, sest hea tihe töötund on iseenestest alati kasvatustunni (kasvatustunni) hästi eesmärgista-tud lõtv, infovaene tund lüh-mavate lastega kasvatab lapsi

ne, mis teda ja lapsi erutab. Muidugi on lihtsam sulgeda silmad sellele, mis on väljas-pool klassituba. Ent elu meie ümber ju jääb. Ja kes siis veel kui mitte õpetaja peaks aita-ma lapsel orienteeruda selles muljete ja kogemuste tohu-vabohus, milles ta ise veel korda luua ei suuda? Algklas-side lugemispalade põhjal võib näiteks edukalt arutleda selle üle, mis juhtus Tiidu või Maiduga (kusjuures midagi hullu ei juhtunudki, situat-sioonid lugemikus on süütud), jätta aga seejuures hoopis märkamata, et oma klassi Tiit või Mait jõudis tundi räsitu-na, äranutuna, heitnuna? Päev-päevalt koguneb lapsel kogemusi, neidsamad kogemu-sed aga kujundavad tema suhtumist, st kasvatavad teda. Kõlbeline tuimus ja väärtustu-s on niikaua paratamatud, kuikaua me last erutava ja puudutava tunniväliseks loe-me.

Niisiis, üks võimalusi tunnis

lapsi kasvatustunni mõjutada õpitakse kooris pähe jms). Sel-les tunnis aga niivõisi ei teh-tud. Õpetaja palus lapsi kor-raks ringi vaadata ja veendu-da, kui palju lapsi klassis on. «Just täpselt nii suur hulk lapsi hukkus oma süü läbi sel-lel aastal tulekahjus», ütles õpetaja ja luges siis lihtsalt ette ajalehest väljaloigatud teateid konkreetsete tulekah-jude kohta. Nii lapse fantaasia kui ka kujutlusvõime on elav, kuid suured arvud ja kauged nimed jäävad niikaua tühiaks kui neid ei seostata omaenda eluga, tuttava ümbruse ja ini-mestega. Ammendamatu kas-vatusmõju allikas on kirjan-dus. Algklasside tundidesse oleme ikka ja jälle soovitanud juurde tuua sobivaid lisapalu, sest õpetaja on esimene lapse lugemishuvi õhutaja.

Vaikides ei saa mõõda min-na õpetaja isikust, õpetaja eeskujult lapse kasvatustun-ni mõjutamisel. Eeskujul on ko-gemuse kõrval teine oluline suhtumist kujundav tegur. Seega mõjutab hea õpetaja kasvatustunni lapsi tunnist tundi. Ja õnneks on meie koolides õpetaja Laure.

MAIE TUULIK, TPed'i algõpetuse kateedri õppejõud

MEIE KÜLALISI

Septembrikuu eelviimaseil näl-dal külastas meie vabariiki Poo-la Rahvavabariigi õpetajate ajalehe «Głos Nauczycielski» [ame-tiühingu häälekandja] toimetuse teaduse ja õppeasutuste osako-nna juhataja Jerzy Krasiński Varssavist. Teda saatis ajalehe «Uhiselaskaja Gazeta» toimetuse töötaja Tamara Timosina Mosk-vast. Külastõidu eesmärk oli tut-vuda meie haridusoluga, Peda-googika Teadusliku Uurimise Ins-tituudi ning ajalehe «Nõukogude Õpetaja» ja ajakirja «Nõukogude Kool» toimetuse tööga, õpilaste eestvõtte kasvatusega.

Kohtumisel Eesti NSV Haridus-ministeeriumis andsid külalistele ülevaate meie vabariigi haridus-elu edusammudest ministri esi-mene asetäitja F. Oper, kaadri- ja

pedagoogiliste õppeasutuste osakonna juhataja M. Lennup, kooli-välise töö osakonna juhataja M. Sõrmus, PTUI direktor O. Nilson ja vanemteadur K. Völli, VOTI metoodik T. Lepikäär ja Tallin-na 24. keskkooli õpetaja L. Tõnis-son. Vastuvõtul viibisid «Nõukogude Õpetaja» ja «Nõukogude Kooli» toimetuse esindajad J. Sepp, H. Rootis ja V. Eksta. Külalisi huvitas koolireformi el-luviimine, eriti õppeplaneid ja -programme muutmise, õaastate õpetamine, üldharidus- ja kutse-kooli teineteisele lähenevime, in-formaatika ja arvutiõpetuse sisse-viimine, kvalifikatsiooni andmine süvendatud tööpõhisele kaudu. Palju küsimusi esitati õpetajate atesteerimise ja koolide enese-kontrolli õiguse kohta. Pikemat peatuti õpilaste eestvõtte kasvatamisel klassi- ja koolivälises töös.

MEIE KÜLALISI

Jerzy Krasiński ja Tamara Ti-mosina viibisid Tallinnas Pioneeride Paleses, Tallinna 46. keskkoolis, Laste Loomingu Majas, ajalehe «Nõukogude Õpetaja» ja ajakirja «Nõukogude Kooli» toimetuses ning tutvusid Tallinnas vaatamis-väärsustega.

H. Kuningas ja T. Kohver. Lugu-de vahela on mahtunud Lasna-mäe-kilde — väljavalitud krooni-kalest ja hea kogemuse kartotee-gist. Rubriigis «Psühholoogiavee-rud» kirjutab TPed'i andragoogika ja juhulimistöö kateedri juhataja T. Märga koolijuhide koostöö-treeningust.

V. Neare artikkel «Psühholi-se professide uurimine erirühmas» on kirjutatud kõl loogeedide abistamiseks, kuid annab kõigile vajaliku teavet 4-õaastaste laste arenguhälvete mõistmiseks. Rubriigis «Koolimuusika» tutvut-vab H. Rannap ajakirja «Muusika v. Skole». «Kogemusõnna» jätkab dia-lono-filmeid ja sünkronisatoo-rite ehituse ja kasutamise põhi-mõete selgitamist.

Head lugemist!

Nõukogude Kool

«Nõukogude Kooli» septembri-number on juubelile number. Kaanepildid ja fotoreportaaž näi-tavad TPId tema juubelaastal. Juubelühendamine on ka TPi õppe-rektori V. Mikkali avaliku «Tehnilise kõrghariduse arengu-jooni». A. Olander ja O. Tauri kirjutavad Tallinnas Polütehnilise Instituudi vastuvõtul 1985. aastal. Kõrg- ja keskerihariduse uulmine on intervjuu teemaks kõrg- ja

keskerihariduse ministri I asetäi-tja H. Peremehega.

Põhiosa numbril mahust sisusta-vad E. Viide nim Tallinnas Peda-googilise Instituudi haridusjuhti-, de ettevalmistus- ja täiendustea-duskonna õppejõud ja vilistlased. Esimesest aastakümnest koolijuh-tide täienduskoolitusel annab ülevaate rektor R. Virkus. Õppe-rektor L. Türrup saab sõna peal-kirja eel «Kiirenduskonsept-siooni haridusjuhtide täienduskoo-liluse sisu kujundamise lähteko-ha» ja täiendusteaduskonna de-kaan M.-I. Pedajas «Subjektist läht-va ja subjektilise suunaal täien-duskoolituse». Ajakirja traditsio-nilised rubriigid sisaldavad täien-dusteaduskonna vilistlaste lõpu-tööde materjale. Autorid on M. Mänd, H. Tamvelius, M. Kristel, L. Lankots, V. Kallam, A. Viiland,

Head lugemist!

180 AASTAT ESIMESEST VENE ÜMBERMAAILMAREISIST

11. septembril 1806 (vkj) kir-jutas Venemaa pealinna hää-lekandja «St Petersburgische Zeitung», et 26. juulil 1803 ümbermaailmareisile suundu-nud laevad «Neva» ja «Nadež-da» on Kroonlinnas tagasi. Esi-mene saabus Juri Lisjanski (1773–1837) juhtimisel 23. juulil, teine A. J. Krusensterni ülemjuhatajal 7. augustil 1806. Veel seisis lehes, et kolme aasta jooksul ei kaotanud «Nadež-da» ühtki meest ning «Ne-val» oli esinenud vaid kaks surmajuhumit.

Merereisi ümber Kap Hoorni Kamtsatka oli juba 1732. a kavandanud Vene admiralid Golovin ja Sanders, kuid tol-lal ei leidnud see heakskiitu. Pärast Grigori Selihovi rajatud kaubanduskompanii ja venelaste asulaid Ameerika looderannikult muutus laeva-ühenduse rajamine veelgi päe-vakohasemaks, sest üha enam hakkas tunda andma Alaska eraldatus ning raskused Siberi kaudu ühenduse pidamisega. Tingimata oli tarvis parandada Alaska ja Venemaa Kaug-Ida valduste varustamist kaupade-ga.

Vene ümbermaailmareisi tuht Adam Johann (vene kee-les Ivan Fjodorovitš) Krusen-

stern sündis 8. (19.) novembril 1770 Hagudis (Rapla rajoon). Meremehe elukutses valis ta ühe perekonnatuttava soovi-tusel. Pärast Kroonlinna Mere-väe Kadettkorpuse lõpetamist osales Krusenstern mitmes merelahingus rootslastega ning ta ülendati 19aastaselt leitnan-tiks. Elnand aastatel 1791–1792 Tallinnas, suunati ta 1793. a mitme teise eeskujuli-ku noore ohvitseriga Inglis-maale. Pärast seiklusrikkaid, kuid õpetlikke meresõite Põh-ja-Ameerika idarannikult, In-dia, Kagu-Aasia ja Hiina vetes naasis ta 1799. a Venemaa-le koos ümbermaailmareisi pro-jektiga. Krusensterni kindel-soov oli Venemaa kaugsõitude tõstmise eesrindlike maade, eriti Inglismaa tasemele, kus-juures sõitudega pidid kaasnema ka teaduslikud uurimis-tööd. 1802. a määratigi ta üm-bermaailmareisi üldjuhiks. Järgmisel aastal, mõni aeg en-ne väljasõitu, valiti Krusen-stern ka Peterburi Teaduste Akadeemia korrespondentlik-meks. Ekspeditsioonile võeti kaasa mitmeid teadlasi, nagu loodusuurijad Wilhelm Gott-fried Tilesius (1769–1857) ja Georg Heinrich Langsdorff (1774–1852), astronoom Joh-

Caspar Horner (1774–1834). «Nadežda» meeskonda kuulu-sid veel kadett Oht Kotzebue (1787–1846) ja viies leitnant Fabian Gottlieb Bellingshausen (1778–1852) — hilisemad üm-bermaailmareisijad. Veel võiks märkida «Nadežda» neljandat leitnanti Hermann Löwenster-ni, kelle reisivõimeid on talleta-tud Eesti NSV Riiklikus Aja-loo Keskhariduslikus Tartus. Eks-peditsiooniga oli kaasas ka Jaapanisse siirduv saatkond. Taani väinade (Kieli kanalit veel polnud) ja inglise kanali (La Manche'i väina) kaudu jõuti Atlandile, kus tehti peatu-s Kanaarides Tenerife saar-el. Esmakordselt Vene mere-sõidu ajaloo ületati ekvaator. Kahe ja poole kuuga jõuti Bra-siiliiani. Kõik olid terved. Pea-tus lähistroopilisel Santa Cata-rina saarel vene kavandatud 10 päeva asemel ühe kuu nä-bada pikkuseks, sest «Neval» groot- ja fokkmast tulid asen-dada uutega. Aega aga ei kaotatud asjatult. Krusenstern ja Horner tegid astronoomilisi vaatlusi, planeetisid ning uurisid merehoovusi ja loodeid. Tilesius ja Langsdorff koosta-sid suure kollektsiooni kohali-kust taime- ja loomariigist. Saarel elas tollal 10 000–12 000

inimest. Rannikut asustasid portugallased, kelle valduses oli Kap Brasiilia, sisemaa me-si aga indiaanlased. Igal aastal toodi saarele Angolast ja Mo-sambigist neegeriorje, keda oli juba umbes 4000.

Krusensterni oli kavatsenud sõita ümber Kap Hoorni jaau-naris, hea suvisel ilmaga, kuid nüüd tuli sõita märtsis. Sügis-tormidest hoolimata läbiti Drake'i väin võrdlemisi õnne-likult. Vaikes ookeanis sõitsid laevad enamasti lahus. «Neval» suundus Lihavõttesaarele ja «Nadežda» Nukuhivale. Esime-seil elas Lisjanski hinnangul 1500, teisel Krusensterni and-mel 12 000 inimest. Suure süm-paatiaga jutustavad mereme-hed ja teadlased Nukuhiva elanikest. Saarel koguti eriti väärtuslikku etnograafilist in-terestikku. Langsdorff uuris seal kasutatavat tätoveerimisviisi ja kirjeldas seda üksikasjali-kult. Krusenstern uris Nuku-hiva kõrval ka teisi saari ning kandis kaardile kohalike ni-mesid. «Neval» täiendas Hawai saartel oma toiduvarusid ning suundus Alaska rannikule. Sealsete Kadiaki saarele viidi mitmesuguseid kaupu. toiduai-nest, samuti kirju, raamatuid, ajakirju, maakaarte, pilte,

raidkujusid, mitu teleskoop-ning isegi elektrimasin. Kuid Sitka kindluse pärast tuli Lis-janskil indiaanlastega ka la-hingut lüüa. 1. septembril suundus «Neval» mööda seni tundmatut meretee Hiinasse. Teel avastati põhja-põõrijoone lähedal Lisjanski saar. 3. det-sembril said laevad Macaus jälle koku.

Aasia ranniku suunas liiku-nud «Nadežda» peatus 6. ok-toobrist 1804 kuni 16. aprillini 1805 Jaapanis Nagasaki sada-mas, kus teaduslike uurimiste käigus määrati ka linna täpne asukoht. Järgnevalt läbiti Jaa-pani ja Korea vaheline väin, uuriti Hokkaido ja Sahhalini rannikuid, põliselanikke ainu-si ja nivhe ning Kurili saari. Sahhalini uurimist jätkati ka tagasiteel Kamtsatkast Hiina rannikule. Jaapani ja Hiina vetes sattus laev metsikutesse taifunidesse. Raskustest hoo-limata tehti töist uurimistööd. Krusenstern parandas märga-tavalt Prantsuse meresõitja Jean François Lapérouse'i (1741–1788) koostatud kaarte, määras Korea väina ja Hok-kaidost põhja pool asuvate saarte asukohad ning uuris Hokkaido ja Sahhalini põlis-rahvaid. 8. juunil 1805 datee-ritud kirjas Peterburi akade-mikule Schubertile märgib Krusenstern, et tal on kavas «kirjutada põhjalik teos kogu

Suurest ehk Lõunaookeanist. Alustan avastusloo, saarte arvu ja iga saare üldomadustega ning võtan käsile kõik, mis võib meremehele kasulik olla: rannikute, sadamate, sisse- ja väljasõidu juhist, loodeid, hoovuste jm kirjeldused. Ük-sikasjaliselt määrän iga sada-ma pikkuse ja laiuse.» 20. no-vembrist 1805 kuni 9. veeb-ruarini 1806 peatus Krusen-stern Macaus ja Kantonis, kus kogus kaubandusalaseid and-meid. Koju jõuti Sunda väina ja St. Helena saare kaudu.

Et «Nadežda» ja «Neval» sõitsid suure osa teest teine-teistest lahus, otsustasid Krusenstern ja Lisjanski juba Kantonis, et avaldavad kaks iseseisvat teost. 1806. a lõpus oligi Lisjanski «Reis ümber maailma» valmis, kuid see il-mus alles 1812. a. Teose oli autor sunnitud välja andma omal kulul. Ta tõlkis raamatut ise inglise keelde ning see il-mus Londonis 1814. a. Tuues ettekäändeks halva tervise, läks Lisjanski 1809 erru. Ta suri 10. märtsil 1837 Peterbu-ri ning on maetud Aleksan-der Nevski suurkloostri. Krusensterni kolmeköiteline «Reis ümber maailma» ilmus 1810–1812 saksa ja 1809–1813 vene keeles. Varsti tõlgiti teos peaaegu kõigisse Euroopa keel-tesse ning paljudes maades ilmus see mitmes trüki.

Krusensterni põhiline teadus-töö oli aga «Lõunamere atlas», mis ilmus aastatel 1824–1827. Veel avaldas ta Ida-Aasia rahvaste sõnastiku ning töid hidroloogiast ja uurimisreiside ajaloost. 1813. a sai temast Tartu ülikooli audoktor, 1832 aastal Peterburi Teaduste Aka-deemia ja 1842. a Eestimaa Kirjanduse Ühingu auuliige. Krusenstern kuulus ka Vene Geograafia Seltsi rajajate hulka (1845). Agarlalt võttis ta osa uute ekspeditsioonide ette-valmistamisest. Üldse organi-seeris Krusenstern 33 Vene ümbermaailmareisi, mille ees-otsas seisid tema parimad õpi-lased. Suure teenete eest anti talle 1842. a admiralia auaste. A. J. Krusenstern suri Kiustis (Rakvere rajoon) 12. (24.) augustil 1846. Maetud on ta Tallinnas Toomkirikusse.

Vene esimese ümbermaail-mareisi juhi Krusensterni nimi on jäädvustatud Vaikse ookeani, Beringi väina, Kuril-lide, Sahhalini, Korea väina, Alaska, Põhja-Kanada, Nova-ja Zemlja ja Kara mere kaar-tidel.

Eesti Kalapüügi Tootmis-valtustesse kuulub nelja-mastiline «Krusenstern», mis on kutsutud ja oodatud pur-jelaev regattidel, näitustel ja pidustustel.

ÕNNITLEME TEID!

Ida Rebane, L. Koidula nim Pärnu 2. keskkooli endine õpe-taja, 95. sünnipäeval.

Eisa Karino, Ambla kesk-kooli endine kauaaegne õpetaja, 80. sünnipäeval.

Everi Koidu, H. Kullmani nim keskkooli nr 16 laohoid-ja, 75. sünnipäeval.

Ellil Palsi, Nõu keskkooli 86-lapseloidja, 70. sünnipäeval.

Valter Toomre, Metsapooli 8kl kooli endine kauaaegne õpe-taja, 70. sünnipäeval.

Leida Karon, Järva-Jaani las-tepõlvakodu «Noorus» endine juhataja, 60. sünnipäeval.

Ole Mäevälja, Antsla laste-alas kauaaegne juhataja, 60. sü-nnipäeval.

Meeri-Leine Rössler, Tartu 11. 8kl kooli direktor, 60. sünni-päeval.

Rosliida Viira, Laekvere 8kl kooli endine kauaaegne õpetaja, 60. sünnipäeval.

Vambola Arge, Suure-Jaani keskkooli õpetaja, 55. sünnipäe-val.

Elene Kaid, Mustjala 8kl kooli kauaaegne õpetaja, 55. sü-nnipäeval.

Arianda Kazakova, Kallaste keskkooli õpetaja, 55. sünni-päeval.

Reet Kingisepp, Tartu Me-ditsiini-kooli kauaaegne õpetaja, 55. sünnipäeval.

Vilma Meis, Tõstamaa laste-põlvakodu kasvataja, 55. sünni-päeval.

Uno Pärilep, Tallinna 55. keskkooli direktori asetäitja, 55. sünnipäeval.

Eisa Tarpea, Eesti Töörah-va Kommuni nim Harva 2. kesk-kooli õpetaja, 55. sünnipäeval.

Iris Ott, Sargvere 8kl kooli di-rektori asetäitja, 55. sünnipäeval.

Ulvi Aru, Massilaru erilinter-naatkooli õpetaja, 50. sünnipäe-val.

Ilmi Arula, Koeru keskkooli õpetaja, 50. sünnipäeval.

Elve Eichenbaum, Lilli 8kl abikooli endine õpetaja, 50. sünnipäeval.

Jaana Meos, J. Köleri nim Vil-jandi 4. keskkooli õpetaja, 50. sünnipäeval.

Luule Reinberg, Tamsalu keskkooli kauaaegne õpetaja, 50. sünnipäeval.

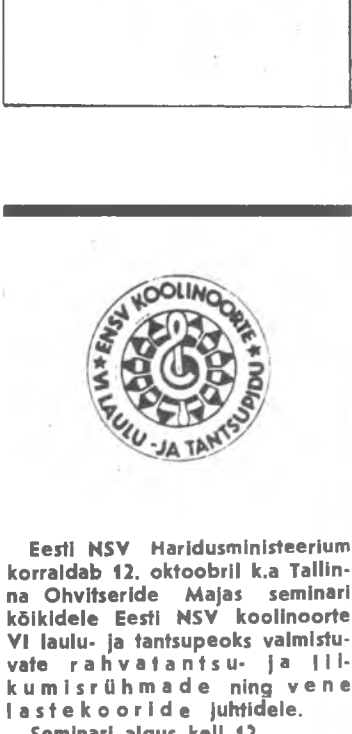
Heide-Ode Semiek, Tallinna Muusikakeskkooli õpetaja, 50. sünnipäeval.

Heide Siilpuu, Ahja kesk-kooli õpetaja, 50. sünnipäeval.

Eha Saarlase, Kohla-Järve 8. 8kl kooli kauaaegne õpetaja, 50. sünnipäeval.

Armilda Viljamaa, Xäsmäe 8kl kooli direktor, 50. sünnipäe-val.

Laine Toomalu, Kohla-Järve 8. 8kl kooli kauaaegne õpe-taja ja direktori asetäitja, 55. sü-nnipäeval.

AKSEL PAJUPUU, ENSV Haridusministeeriumi inspektor

НУККУДУ ОПЕТАЯ («Советский учитель») — орган Министерства просвещения Эстонской ССР. Министерство высшего и среднего специального образования Эстонской ССР. Государственного комитета Эстонской ССР по профессионально-техническому образованию, Эстонской республиканской комиссии профсоюзной работников просвещения, высшей школы и научных учреждений, города Таллины.

ИНДЕКС 69783

Toimetaja J. SEPP
Toimetuse kolleegium: H. ROOTS (toimetaja asetäitja ajalehe alal), V. EKSTA (toimetaja asetäitja ajakirja alal), F. KUPP (vastutav sekre-tär), A. EGLOM, R. KOOV, E. LAANYE, L. LIIVA, O. NILSON, J. ORN, V. RATASEPP, I. RUTE, I. UNT, S. VALDMAA.
Keeletoimetaja S. TOHYER
Kunstiline toimetaja M. OLEP
Tehniline toimetaja O. LEIDMAA

TOIMETUSE AADRESS JA TELEFONID
200 031, Tallinn, Gagarini pst 30
toimetaja 60 27 69
sekretär (üldinformatsioon), keeletoimetaja, kunstiline ja tehniline toimetaja 66 65 23
toimetaja asetäitja (ajalehe alal), vastutav sekretär 44 98 46; toimetaja asetäitja (ajakirja alal), ajakirja keeletoimetaja, pedagoogika ja teadusosakond, koolikorralduse osakond 44 36 96; ideoloogiosakond, humanitarained ja esteetiline kasvatus osakond, töökasvatuse ja

õhtukoolide